

חדף היוזמי

מסכת נדה דף ע

יא' אב התשע"ב

ומשמע דהוי היתר גמור, ותוס' דלא שרו אלא משום תקוני גברא, סברי דאסור והוי חולין בעזרה, אלא משום תקוני גברא שרו. ועיין באות הקודמת מה

יא' תוס' ד"ה למחרת, בתוה"ד, אבל אשמו אינו מעכבו. ביאר **המהרש"א**, דקאי אאשם נזיר טמא דאינו מעכבו. וביאר **הערוך לנר**, דלא בעי לפרושי כפשוטו דקאי אמצורע, משום דודאי מעכבו כדאמרינן הכא והא איכא אשם. וכתב, דמדברי **הברכת הזבח** (זבחים עו. ד"ה למחרת) **והלחם משנה** (פ"י מניירות ה"ז) משמע, דפירשו דהאי אשם היינו אשם מצורע דסברי דלא מעכב כשיטת **הרמב"ם** (פ"א ממחוסרי כפרה ה"ה, פ"י מניירות ה"ח).

דף ע"ב

יב גמ', ותנופת חזה ושוק. הקשו **תוס'** במנחות (קה:): ד"ה ותנופה, אמאי לא תני תנופה מחיים דבעינן למיעבד באשם מצורע.

יג גמ', ולא הודו חכמים וכו' מפני שמביא קדשים לבית הפסול. הקשה **המשנה אחרונה** (נגעים פ"ב מ"ג), בשלמא **זבחים** (עה:), גבי אשם שנתערב בשלמים דודאי איכא בתערובת חד שלמים ונהגינן ביה מנהג אשם, חיישינן דלמא יביאנו לבית הפסול דהוי ליה ספק איסור, אבל הכא אמאי אסרי רבנן הא הוי ליה ספק ספיקא דדלמא באמת אשמו הוא דאשם שקרב כבר של חבירו הוי, ואף אי אשם ידידיה קרב כבר והאי הוי שלמים, אינו אלא ספק דלמא יביאנו לבית הפסול והוי ליה ספק ספיקא, ובכל דוכתא שרינן ספק ספיקא אף בדאורייתא, ואף דלכתחילה לא עבדינן ספק ספיקא להתיר כמו שכתב **המגן אברהם** (או"ח סימן תסז סק"ב), הא קיימא לן דהיכא דלא אפשר שרי, וכל שכן הכא דלתקוני גברא הוא.

יד גמ', שם. פירש **רש"י ד"ה לבית הפסול**, דממעט זמן אכילתו. כתב **הערוך לנר**, דמהא דלא כתב דממעט גם האוכלין, דשלמים נאכלים לזרים ואשם אין נאכל אלא לזכרי כהונה, משמע דמיעוט אוכלין לא מיקרי הבאה לבית הפסול, והכי נמי משמע **ברש"י זבחים** (ע:): ד"ה **שביעית**, דכתב על אשם שנתערב בשלמים דממעט זמן אכילה, משמע דמיעוט אוכלים לא מיקרי הבאה לבית הפסול. אמנם **ר"ע מברטנורה** (שם פ"ח מ"ג) ביאר, דמיעוט אוכלין נמי הוי הבאה לבית הפסול, וכן מוכח **במעשר שני** (פ"ב מ"ג) דתנן אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שממעט זמן אכילתו ורבי שמעון מתיר, הרי דלתנא קמא חשיב הא דקונה תרומה דאסורה לזר וטבול יום ומיעטם מאכילה הבאה לבית הפסול, דהא ליכא מיעוט בזמן האכילה דתרומה אפשר לאוכלה לעולם.

טו גמ', שמואל סבר לה כרבי שמעון בחדא. ופירש **רש"י ד"ה כוותיה**, דסבר כוותיה בהא דאשם לא קבע. כתב **הרמב"ם** (פ"ה ממחוסרי כפרה ה"י), שני מצורעין שנתערבו קרבנותיהן ונזרק דם אחת משני חטאות שלהם ואחר כך מת אחד מן המצורעין, כיצד עושה זה המצורע החי וכו' יכתוב כל נכסיו לאחר ונמצא עני ויביא חטאת העוף בספק ולא תאכל. והקשה **הכסף משנה**, דבסוגיין אוקי שמואל להאי דינא היכא דכבר קרב אשמו, ומסקינן דסבר לה כרבי שמעון דאשם לא

הזב והזבה והמצורע שמתו עד אימתי מטמאין, "עד שימוק הבשר". וביאר שם החתם סופר, דהיינו טעמא משום דפשיטא ליה דמשמת פקע ליה שם זב ומצורע מיניה ככלי שנשבר שנטהר מטומאתו. וכיון דפקע מניה טומאתו סברא הוא דלא קרב קרבנו. וכעין מאי דאיתא **בנזיר** (כא:): דאשה שהפרישה קרבנה והיפר לה בעלה, אף על גב דמיגו גיזו ועד השתא הייתה נזירה, אין חטאתה קריבה משום דפקעה נזירותה, הכא נמי כיון דאמר להו **לעיל** (סט:): עד שימוק הבשר, פשיטא ליה דמצורע שמת פקעה טומאתו מיניה, וממילא אין חטאתו ואשמו קרבים, והוסיף דנמצא דהא תליא במה ששאלוהו תחילה הזב והמצורע עד מתי מטמאין.

ח רש"י ד"ה והוי ליה עני, בתוה"ד, וחטאת העוף באה בספק ואין שם משום מביא חולין בעזרה. וביאר **רש"י בכריתות** (כו:): ד"ה וברדין, דלא חשיב חולין בעזרה משום דלא אסרה תורה אלא שחיטה, אבל מליקה לא. **ובכריתות** (ז:): ד"ה ומביא, כתב, דלא הוי חולין על המזבח, משום דאין למזבח אלא דמה והא לא חשיב אכילת מזבח. והקשה **השיטה מקובצת** (שם כו:), **דבנזיר** (כט:). אמרינן דעוף חולין הנשחט בעזרה אסור באכילה משום תרי איסורי, חד נבילה, ועוד משום חולין שנשחטו בעזרה. ותירץ, דהתם איירי למאן דאמר חולין בעזרה דאורייתא, ובכריתות למאן דאמר דרבנן. **והערוך לנר** (כריתות ז:): תירץ, **דזבוחים** (סט:): פליגי תנאי דרבי מאיר סבר הוקשה מליקה לשחיטה ורבי יוסי סבר לא הוקשו, וההוא דנזיר כרבי מאיר להכי אף מליקה אסורה, ורש"י דביאר דמליקה לאו כשחיטה אליבא דרבי יוסי.

ט תוס' ד"ה ומביא, וקשה דבגיטין וכו' חטאת העוף מספקא לא ליייתי חולין לעזרה וכו' על הספק. וי"ל דהכא כשהמצורע לפנינו משום תקוני גברא מקריבין אותו אספקא וכו' אבל התם שהבעלים במדינת הים אם היה מת אין לו דין חטאת להיות קרב ואז לא יקריבוהו מספק. וביאר **הערוך לנר**, דכוונתם, דהכא הוא צורך לתקוני גברא ודאי, דאי לא יביא הקרבן אין יכול לאכול קדשים לעולם, אבל שם יש ספק אם צריך לתקוני גברא דלמא מת כבר, ותו לא בעי כפרה. **והתוס' בגיטין** (כח:): ד"ה אבל תירצו, דאדם עצמו בדין הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו, אבל התם נדאירינן לענין שליח שהביא ולא ידעינן אם בעל הקרבן מת] אין להביא חולין לעזרה מספק. וכתב **בחידושי ההתם סופר** (שם) דאין כוונתם דלשליח אסור להביא שום חטאת עוף הבאה על הספק, דזה אינו. אלא כוונתם דאי לא הוה מוקמינן ליה בחזקת חיים, מהיכי תיתי דנקבל משליח בספק, יביא הוא עצמו ויהיה ודאי. ועיין באות י ויא.

י בא"ד. עיין באות הקודמת. **והגרע"א בחידושי שם**, כתב שלא הבין מה שייך החסרון של חולין בעזרה ששייך דוקא לענין חטאת העוף הבאה על הספק, שאולי אינה קדושה, אבל התם החטאת קדושה בוודאי והספק משום איסור שמתו בעלים. וכתב, דאם נדחוק שהגמ' לא דווקא נקטה "חולין שנשחטו בעזרה" מיושבת קושית התוס', דעל כרחין לא שמעינן מקרא אלא דעל **ספק חיוב** מביא, וליתא משום חולין בעזרה, דהתורה חייבה על ספיקו קרבן כמו על וודאי, מה שאין כן היכי דהספק שמה יש חשש פסול בקרבן, פשיטא דאינו מביא, כמו חטאת העוף שהיא ספק טריפה, ומתו בעליה הוי נמי כמו ספק פסול בקרבן, ונשאר בצריך עיון גדול. [ולכאורה דבריו צרכים עיון, דהא תוס' הקשו מגמ' דידן דלא איירינן בספק חיוב אלא בספק לענין הקרבן, ומה מתורץ]. ואמנם עיין **במשנה אחרונה** (נגעים פ"ב מ"ג), שכתב דתוס' פליגי **ארש"י ד"ה והוי ליה**, דכתב, דלית בה משום חולין בעזרה

הדרך היומית

מסכת נדה דף ע

יא' אב התשע"ב

שנגזרה עליהם, ואהא קאמר דסגר ה' ליבם שלא ישמעו לקול אביהם. והערוך לנר תירץ אקושיא בתרא, דבני עלי חטאו בין למקום ובין לחבירו, ועלי לא הוכיחם אלא על חטאם למקום, דסבר דעל חטאם דבין אדם לחבירו ישפטו הדיינים, וקאמר רחמנא דאף דבעו לשוב מפני תוכחת אביהם סגר ה' בעדם משום דחפץ ה' להמיתם על חטאם כנגד ישראל, ועיין שם דהכי דייקי קראי.

יח גמ', כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה. הקשה הערוך לנר, היכי מצי למימר דקאי אאחר שנשאה הא בהדיא כתיב למין היום אשר בנו אותה. ותירץ, דאיתא בסנהדרין (קא:): דאמר ירבעם לשלמה, דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל, ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה, ובשכר זה זכה ירבעם למלכות, משמע דהא דגדר שלמה את העיר חמיר טובא ומסתבר דמשום הכי מאס ה' בציון, והיינו דכתיב למן היום אשר בנו אותה, כלומר בנאוה בשלימות. והמהרש"א (חידושי אנדות) ביאר, דהא דכתיב "למן היום אשר בנו אותה" לא קאי אירושלים אלא ארומי, כדאיתא בסנהדרין (כא:): בשעה שנשא שלמה בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה שרטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי. וולכאורה נראה להוסיף, דהוי טעמא דמאס ה' בירושלים, כדאיתא במגילה (ו.) על עשוי, "ולאום מלאום יאמץ", בשעה שזה יורד זה עולה. (ש.מ.).

יט [תוס' ד"ה כאן קודם, בתוה"ד, בעובדי כוכבים אפילו קודם גזר דין שזוהו קו המשפט וכו', והשיב לא אשא להם פנים וכו'. (כלומר דהשיב שנושא פנים לישראל משום שהם מדקדקים עד כזית וכביצה). ולכאורה נראה, דהא דאיתא בסוד"ה כתוב, דהוי ליה לאקשווי מלוט, כוונתם דבלוט לא שייכא האי שנויא דקודם גזר דין נושא, דכיון דלא מצינו דהיה מדקדק עד כזית וכביצה אמאי נשא פניו. (ש.מ.).

כ [תוס' ד"ה כאן בעושה, בתוה"ד, דאילו קודם גזר דין פשיטא דהקדוש ברוך הוא מקבל תשובה. הקשה הרש"ש אהיכי קאי האי פשיטותא, דאי אקרא ד"לא אחפוץ" אמאי פשיטא הוא, הא שורת הדין נותנת דהנפש החוטאת תמות, וקמשמע לן קרא דמדת הקדוש ברוך הוא לנקות לשבים, וסיים ויש לומר.

כא גמ', שלשה דברי בורות אשתו של לוט וכו'. עיין רש"י לעיל (סט:) ד"ה בורות דפירש דהיינו דברי שטות. וביאר המהרש"א (לעיל סט:), דקרי להו דברי שטות משום שנמשכו בשאלות אלו אחר דעת הפילוסופים, עיין שם. והערוך לנר כתב, דלכאורה הוי שטות משום דלית בהו נפקא מינה לדינא. אבל הקשה, דאשתו של לוט אית בה נפקותא, דהיתה בימי התנאים כדאיתא בברכות (נד:): ברכה דמברכים בראיתה, להכי ביאר דמיקרו דברי שטות משום דמילי דפשיטי נינהו.

כב גמ', בן השונמית מהו שיטמא. הקשה הרש"ש, אמאי לא שאלוהו על בן הצרפית שהחיה אליהו דקדם לו. ותירץ, לפי מה שכתב הרד"ק בשם יש אומרים, שלא מת לגמרי, להכי ודאי אינו מטמא, והערוך לנר תירץ, לדעת רבינו חיים המובא בתוס' כתובות (קג:): ד"ה ואתו דצדיקים אינם מטמאים, ואיתא בתנא דבי אליהו והובא בתוס' בבא מציעא (קיד:): ד"ה אמר ליה, דבן הצרפית משיח בן יוסף הוי, להכי פשיטא להו דאינו מטמא, כשאר צדיקים.

קבע ליה בעשירות, ומאחר שפסק הרמב"ם (שם ה"ט) כרבי יהודה דאשם קובע בעשירות לא שייכא האי תקנתא, דמאי יהני שיפקיר השתא נכסיו, הא בעת הקרבת אשמו עשיר היה ונקבע בעשירות, והניח בקושיא. והלחם משנה, הוסיף להקשות אמאי השמיט הרמב"ם ולא אוקי דכבר קרב אשמו, כדאוקי שמואל הכא דקאמר דבלאו הכי לית ליה תקנתא. ותירץ, דשמואל אוקי הכי משום דסבר דאשמו מעכבו בקדשים, אבל הרמב"ם לשיטתו דכתב (פ"א ממחוסרי כפרה ה"ה) דאשם לא מעכב בקדשים סבר דהאי תקנתא הויא אף היכא דלא קרב אשמו, להכי מצי להפקיר נכסיו אף לרבי יהודה דסובר דאשמו קובע, דהכא בשלא קרב אשמו איירי. אמנם המהר"י קורקוס כתב, דודאי קרב אשמו, דאי לאו הכי חטאת שקרבה ודאי פסולה כדכתב הרמב"ם (שם ה"ג), ויוצרך להביא לעצמו חטאת ואשם, להכי תירץ דאפשר דהכא יודה רבי יהודה לרבי שמעון דאין אשם קובעו אלא חטאת, ובסוגיין לרווחא דמילתא מוקמינן כרבי שמעון, או דלמא הא דקאמר סבר כוותיה בחדא לא קאי אשמואל אלא ארבי יהודה דבהאי גוונא סבר כרבי שמעון, וכדפירשנו.

טז גמ', ופליג עליה בחדא. (וסבר דלא מיייתנין האי שלמים בתנאי משום דמביאו לבית הפסול, להכי אי קרב אשמו שפיר, ואי לא, לא ליתי אלא ישאר בטומאתו). איתא בתוס' פסחים (פט.) ד"ה הני מילי, דספק נותר לא הוי טעמא להעמיד גברא בספק כרת (שלא יעשה פסח). והקשה החידוד הלכות, אם כן, אמאי בסוגיין אמרינן ליה דלא יביא ויעמוד בספק כרת דפסח בגוונא דלא קרב אשמו. ותירץ הערוך לנר, לפי מה שכתבו הלחם משנה (פ"ו מנזירות ה"ט) ופ"ה ממחוסרי כהפרה ה"ח) והברכת הזבח זבחים (עו.), דאשם מצורע אין מעכב באכילת קדשים אתי שפיר, דאף דאין מביא אשם מצי למיכל בקדשים ואינו בספק כרת. עוד תירץ, דאף לדעת הראב"ד (פ"י מנזירות ה"ו) ורש"י בפסחים (נט.) ד"ה וכי תימא אשם, דאשם מצורע מעכב הכפרה, יש לומר דהתם דווקא קסברי תוס' דיביא קדשים לספק נותר, משום דאי לא יביא עובר בספק כרת דאתי זמן הקרבת הפסח ואינו מקריב, אבל הכא ודאי ליתא להאי כרת דפסח, משום דקודם חצות דערב פסח אין מחויב בהקרבה, וכשמגיע זמן הקרבת הפסח דהיינו אחר שהקריבו התמיד של בין הערביים, כבר אין יכול להקריב אשמו משום עשה ד"עליה השלם" שאין מקריבים אחר תמיד דבין הערביים, ועל מה שיכל לתקן קודם זמן הקרבת פסח ליכא כרת.

יז גמ', כאן בשאין עושין תשובה. הקשה החתם סופר, אמאי קאמר עושין ולא עושין, עשו ולא עשו מיבעי ליה. ועוד הקשו החידוד הלכות והערוך לנר, בשלמא אי איפכא כתיב "חפץ ה' להמיתם כי לא שמעו לקול אביהם", איכא לפרושי דלהכי חפץ ה' במותם, אבל הא דכתיב "ולא ישמעו לקול אביהם כי חפץ ה' להמיתם", משמע (וכן פרשו המפרשים שם), שרצו לשוב כדבר אביהם וה' סגר בעדם כי חפץ להמיתם והכי אוקמינן לה בשלא עשו תשובה. ותירץ החתם סופר, דהא דקאמר עושין רצה לומר דבעי שיתעורר מעצמו לשוב כדכתיב "כי לא אחפוץ וגו' והשיבו וחיו" ואז חפץ ה' בהצדקו, לאפוקי בני עלי דלא שבו מעצמם, אלא מחמת ששמעו תוכחת אביהם, והגזרה

הדרגת היוזמי

מסכת נדה דף ע' – דף ע"א

יא' אב – יב אב התשע"ב

פחודה עד שגרם לה לראות, ושפיר מצי לאקשווי עליה דאדרבה פחד עוצר ולא גורם ראייה. (א.ג.).

ג) **גמ', בעתותא מרפיא.** כתב המרומי שדה, דלהאי טעמא יש לומר בטעמא דבית הלל דמטהרי, דסברי דחולה שאני שמסולקת וסת היא, ובית שמאי מודו להו, אלא דגורי חולה אטו מתות בלא חולי דאית להו וסת. **והערוך לנר** כתב דטעמייהו דבית הלל, כמו שנכתוב באות הבאה.

ד) **גמ', אלא טעמא דבית שמאי וכו' התקינו שיהו מטבילין וכו'.** כתבו **תוס' בסוטה (כ:)** ד"ה **ביעתותא** דלהכי במסקנא בעי תקנתא להטביל וביעתותא לא הוי טעם לטמא, משום דלא חזיא מלאך המות אלא בשעת הוצאת נפש, (להכי לא מרפיא).

ה) **מתני', מטמאה משום כתם.** עיין **רש"י ותוס' ד"ה מטמא**, דהכא לא בעי כגריס. ביאר **המשנה אחרונה (פ"ב מ"ו)**, דהא דקרי לטומאת נדה כתם משום דדם נדה מטמא אף כשהוא יבש, (לאפוקי דם מיתה דאין מטמא יבש), **ולעיל (יט:)** נמי אשכחן דקרי תנא לדם נדה כתם. **נולכאורה** נראה לומר, דלמאי דאמרינן דטמאה משום דמקור טמא, וביאר **המשנה אחרונה** דהיינו טומאה מדרבנן, יש לומר, דלהכי קרי ליה "כתם" לומר דטומאה דרבנן היא כטומאת כתם (ש.מ.).

ו) **גמ', מכלל דתנא קמא סבר אף על גב דנעקר דם משמתה מטמאה משום כתם וכו'.** הקשה **הרש"ש**, אמאי לא אמרינן דטעמיה **כדלעיל (סט:)** דגורין מתה אטו נתעלפה דמטמאה, ואדרבה הוי ליה לאקשווי ארבי יוסי אמאי מטמא ולא גור כדלעיל אטו נתעלפה. וכתב, דאולי לא שכיח שיצא דם אחר מיתה, ולהכי לא גזרו ביה רבנן. **והערוך לנר** תירץ אקושיא קמייתא, דליכא לפרושי דטעמא דתנא קמא משום גזרה דנתעלפה, דאם כן הוי ליה לפלוגי כדלעיל, ולמימר דאינו מטמא אלא קודם שימוק הבשר, ומדלא פליג מוכח דלאו היינו טעמיה.

ז) **רש"י ד"ה לת"ק, בסוה"ד**, לאחר מיתה לאו רואה היא. ביאר **המרומי שדה**, דלהכי היא אינה נדה משום דלא חזיא מגופה **כרש"י בחולין (נה:)** ד"ה **חוץ**, והמרומי שדה ביאר, דלא מטמא מדאורייתא משום דילפינן **לעיל (נו:)** בבשרה עד שתרגיש ואחר מיתה לא מרגשא, עוד ביאר, דדמי להא דממעטינן **בחולין (לח:)** מכי תלד פרט ליוצא דופן ומהאי טעמא אמעיט יולדת אחר מיתה, הכא נמי כי היכי דמעט **לעיל (מא:)** דם שלא יצא דרך ערותה, מסתברא נמי דהוא הדין יצא אחר מיתה. (דתרווייהו אימעטו משום דלאו אורחה אינהו).

ח) **תוס' ד"ה מקור, בתוה"ד**, ולא לענין שיהא הדם הנוגע בו טמא טומאת מגע (במקור), דאפילו בלא מקור ליטמא. כתב **החידוד הלכות**, דהוא הדין דמצי לדחויי דלא מטמא במגע משום דבלוע הוא, וכן כתבו **לעיל (טז:)** ד"ה **במקור**. אמנם עיין **רש"י לעיל (כב:)** ד"ה **אשה** דאירי במקור מקומו טמא, וביאר דדם טמא משום דנגע במקור, וכן פירש שם **התוס' הרא"ש (ד"ה ודם טמא)**, וכתב, דאף דהאי דם לאו אוכל ומשקה הוא, מכל מקום נטמא מן המקור, והאי דם מצי נמי לטמא את האשה, משום דהלכות מקור הלכה למשה מסיני הם, והאי תירוץ מהני נמי להוכחות התוספות.

ט) **בא"ד**, שם. הקשה **התוס' יו"ט (פ"י מ"ה)**, היכי קאמר דפחות

(כג) **גמ', ואין נציב מלח מטמא.** ביאר **הרד"ל**, דהיינו משום דנהפך לגוף אחר לגמרי והויי כמת שנשרף ואין שלדו קיימת **דלעיל (כו:)**. [ולדידיה נמצא דרבי יוחנן דפליג התם וקאמר דמטמא, פליג נמי הכא וסבר דמטמאת, ואולי יש לומר, דאותו מלח מעשה נסים היה ולא מתולדת הגוף, ולהכי עדיף טפי ממת שנשרף. (ש.מ.).]

כד) **תוס' ד"ה מתים, בסוה"ד**, אבל בן שונמית פשיטא ליה דלא בעי הזאה. ותמה **החכמת בצלאל**, אמאי פשיטא ליה, **והרד"ל** כתב דאיפכא מסתברא, דבן השונמית פשיטא דבעי הזאה שהרי נשאר גופו שלם ונגע בעצמו ונטמא בטומאת מת, אבל מתים לעתיד לבא דכבר כלה גופן ולא נשאר אלא תרווד רקב או עצם קטן שממנו חוזר ונבנה הגוף, כדאיתא **בפרקי דרבי אליעזר (פ"ל)**, איכא לספוקי דלמא גופן השתא פנים חדשות הוא ולא נטמא מהאי רקב. **והמאירי** כתב, דאכולהו מתים שאלו ואף על בן שונמית, וכשענה להם משה רבינו יהיה עמהם הוא הדין דמצי למימר אלישע הוי עמו, ולאידך תירוץ דלכשיחיו נחכם להם, יש לומר מאי דהוה הוה.

כה) **גמ', מתים לעתיד לבא צריכים הזאה וכו'.** הקשה **החזון איש** (כלים סימן לא סק"א ד"ה שם), דהא מת אינו נטמא בטומאת מת ואימתי נטמא. ותירץ, דומן החיות נגע בומן דמיתה.

כו) **גמ', שלושה דברי דרך ארץ מה יעשה אדם ויחכם וכו'.** כתב **המהרש"א לעיל (סט:)**, דעל הני מילי איתא **לעיל (טז:)** דמלאך ממונה על הריון נוטל הטיפה והקדוש ברוך הוא גזור אם יהיה חכם או טפש עשיר או עני, ואמרינן **במועד קטן (כח:)** בני חיי ומוזני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, והכא שאלו היאך יחכם אי נגזר עליו שיהא טיפש, ואמר שירבה בשיבה ובתפילה דבהשתדלות ועסק גדול על ידי סיעתא דשמיא דתפלה וזכויות אפשר לשנות הגזירה, וכן לענין עושר ובנים.

כז) **גמ', ישא אשה ההוגנת לו.** ביאר **המאירי**, דהוגנת היינו שיוודעת ובקיא בגידול בנים לתורה ומידות מעולות, וכן בכל הדברים הטובים והנאים. **נולכאורה** צריך ביאור, דאם כן הוי ליה למימר "ישא אשה הוגנת". ולכאורה נראה דתיבת **לו** משמעה דישא אשה שטובה לו, כלומר דיקח אשה מתאימה לו ולמידותיו שתסייע לו בעבודת השם. (ש.מ.) וצריך עיון מאי טעמא לא ביאר המאירי כן].

דף ע"א

א) **רש"י ד"ה ויקדש עצמו**, לשמש בצניעות. אמנם **הערוך לנר** כתב, דמסתברא דכוונתו למאי דכתיב **בתהילים (קכו, ג)** "שכר פרי הבטן", דהיינו בשכר שמששה עצמו על הבטן, והיא גופה מקרי מקדש עצמו כיון דמעט תאוותו למען הוליד בנים, ועל כל פנים הא נמי בכלל מקדש עצמו.

ב) **תוס' ד"ה והאנן**, בלאו מתניתין דהכא הוה מצי למפרך אדרב וכו'. ובחידושי **הצל"ח** כתב בשם אביו, דעל רב לא קשה מידי, דדלמא אסתר הוא דאירע לה ולא קאמר דהכי אורחה, אבל אמתניתין דקתני דכל נשים שמתות דרכן לראות, מוכח דהכי אורחיהו, שפיר מקשה מדרתן דחרדה מסלקת. **נולכאורה** בפשטות אתי קרא למימר דכל כך

דטעמא דגורינן דלמא מקצתו לאחר מיתה, הא אף אי יצא מקצת אחר מיתה קאמר לקמיה דלא גזרו ביה, והוה ליה למימר ספק אי נעקר רובו אחר מיתה.

(יד) **תוס' ד"ה הכי גרסינן**, ורבינו שמואל כתב דלא אתפרש. (מהו ועדין לא פסק). וביאר **התוס' הרא"ש**, דאתי למימר דשותת ברציפות ואינו נוטף ומפסיק, דאי הווי נוטף ומפסיק הווי בטל קמא קמא בדם טהור דנפיק מחיים והיינו לאפוקי מרבי יהודה, וכתב **הרד"ל**, דהכי משמע דפירש **רש"י לקמן** (עמוד ב) **ד"ה שראשון**, דכתב, והיכא אמרינן דם תבוסה וכו' ודמו זב ואינו נפסק, חזינן דאוקי רבנן בשותת, ומהיכי תיתי ליה דבהא איירי, על כרחך דביאר ועדיין לא פסקת דהוי שותת, וכתוס' הרא"ש.

דף עא ע"ב

(טו) **גמ'**, **שאני מטה דמחלחלא**. ביאר **המאירי**, דמטה מתנדנדת ומתגלגלת על ידי המת, מה שאין כן עץ שעליו הצלוב אינו מתגלגל בנדנדת הצלוב. אמנם **התוס' יו"ט** (אהלות פ"ג מ"ה) ביאר, דמטה מלא נקבים וחלולים להכי נופל ממנה הדם לארץ, מה שאין כן בעץ.

(טז) **רש"י ד"ה שותת, בתוה"ד**, אבל נטף ראשון בטל. כתב **החתם סופר**, דמשמע דסבר דלרבי שמעון מין במינו בטל, וכתב דמדברי **הר"ש** (טבול יום פ"ב מ"ג) מוכח דפליג ארש"י, דכתב דלרבי שמעון תרי מיני מבטלי זה את זה אבל מין אחד שאני, משמע דסבר בדעת רבי שמעון דמין במינו אינו בטל.

(יז) **תוס' ד"ה רבי יהודה, בתוה"ד**, ואם תאמר ולפרוך מהכא לרב חסדא דאמר וכו' בתר מבטל אזלינן. הקשה **הערוך לנר**, אמאי הקשו דווקא ארב חסדא, הא לרבי חנינא נמי קשיא דאמר התם דבתר בטל אזלינן, ואי לא מצי למהוי כמבטל הווי כמין בשאינו מינו ומתבטל, והכא דם המת אין יכול להיות כדם חי שאינו מטמא, דבנבלה דווקא אמרינן דכי מסרחת שריא (משום קרא דלגר תתננה ולכלב תשליכון אותו), אבל דם המת מטמא אף דסרוח, ואמאי לא בטיל, הא הווי מין בשאינו מינו.

(יח) **מתני'**, **בראשונה היו אומרים היושבת על דם טהור היתה מערה מים לפסח**. פירש **בביאור הגר"א** (הובא בהגהות בסוף המסכת), דבראשונה סברי דאסורה ליגע במשקין שמדיחים בהם את הפסח, משום דחולין הנעשים על טהרת הקודש אינהו והווי כקודש, אבל בכלי שריא ליגע ואף במשקים שעל גבי הכלי, משום שאין טבול יום מטמא משקים להיות תחילה. וכן כתב **המאירי** דאף דבעלמא שני עושה משקין תחילה, טבול יום שאני דקיל, להכי אין עושה המשקין תחילה והכי תנן **בפרה** (פ"ח מ"ז). אמנם **בתפארת ישראל** (כאן יכין אות כו) כתב, דטבול יום מטמא משקים להיות תחילה, אלא דלא גזרו בהני משקים שיטמאו כלים. וכן כתב **באליה רבה**, ונלכאורה צריך עיון סותר ממה שהבאנו לעיל בשמו. (ש.מ.).

(יט) **מתני'**, **חזרו לומר הרי הוא כמגע טמא מת לקדשים**. ביאר **התוס' יו"ט**, דחזרו בתרתי חדא לקולא וחדא לחומרא, חזרו להחמיר דבראשונה לא הווי אלא כשאר טבול יום דהוא שני, והשתא מחמרינן דהווי ראשון כמגע מת, וחזרו להקל דלא תטמא אלא קדשים אבל

מרביעית דם מטמא משום מגע המת, הא תנן **באהלות** (פ"ב מ"ה) רביעית דם שחסרה טהור. ותיריך **החידוד הלכות, דתוס' בחולין** (פז): **ד"ה כל**, אוקי להאי מתניתא דמטהרה לפחות מכזית ביוצא דרך שפופרת שלא נגע במת, אבל בנגע במת טמא אף בפחות, עוד תירצו **הרש"י והערוך לנר**, דלעיל מיניה קתני "אלו מטמאין באוהל ואלו מטמאין במגע ומשא ואין מטמאין באוהל", דווקא אאותן טומאות קתני דבפחות מרביעית דם טהור, כלומר דלית ביה טומאת אוהל ומגע ומשא לטמא אדם וכלים, אבל טומאת משקין דלמא אית ביה לטמא אוכלים ומשקים. עוד תירץ **הרש"י**, דיש לומר דהתם בשנטמא כשהוא רביעית ושבעה לה טומאה, להכי כשנחסר אחר כך לא נטמא משום מגע דהוי ביה, אבל כתב דהיינו איבעיא דרבא **במנחות** (כד) אי אמרינן שבעה לה טומאה. ועיין אות הבאה.

(י) **בא"ד, שם**. הקשה **הרש"י**, מהא דתניא **לעיל** (נה): דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקין מרביעית משמע דבפחות מרביעית דם לא הווי משקה ואינו נטמא. והביא **דתוס' בכריתות** (יג): **ד"ה הקשו אמאי** בעינן רביעית הא משקין מטמאין בכל שהן, ותירצו דהני אינם משקים אלא מדרבנן להכי לא גזרי בהו בפחות מרביעית, והכא נמי כתבו תוס' דאי נימא דדם **כל שהן** טמא משום דנגע במקור על כרחך דם הווי משקה דאורייתא, אם כן תיפוק ליה דיטמא בכל שהו משום דנגע במת, וסרה קושיית **התוס' יו"ט** שהובאה באות הקודמת.

(יא) **גמ'**, **אמר רבי יהודה דם תבוסה איכא בינייהו דתניא וכו'**. עיין **רש"י ד"ה דם**. והחתם **סופר** ביאר לפירוש **רבינו תם**, דפליג רבי יהודה לשיטתו דברייתא, משום דיושבת על המשבר ודאי רוב הדם מחיים יצא, ומכל מקום מטמא רבי יהודה, משום דסבירא ליה אין דם מבטל דם, אמנם רבי יוסי דסבר דדם מבטל דם, אמר דלא מטמא משום דרוב דם טהור דמחיים ביטל למיעוט דם טמא דלאחר מיתה.

(יב) **גמ'**, **וחכמים אומרים ברשות היחיד ספקו טמא ברשות הרבים ספקו טהור**. ביאר **החתם סופר**, דרבי אליעזר בן יהודה סבר דאף ברשות היחיד טהור, משום דספק ספיקא הוא, דלמא יצא כל הדם מחיים, ודלמא רובו מחיים ומעוטו לאחר מיתה, ולא מיקרו חד צד משום דנפקא מינה למשא, דאי כולו מחיים אף במשא לא מטמא, ואי רובו מחיים אף דבמגע לא מטמא דבטל דם מיתה ברוב, במשא מטמא, דלמשא ליכא ביטול כדאמרינן **בבכורות** (כג), וביאר דפליגי רבי אלעזר ורבנן בספק ספיקא ברשות היחיד, דרבי אלעזר סבר דמדאורייתא טהור, ורבנן סברי כל שאתא יכול לרבות אפילו ספקות ואפילו ספיקי ספקות הכל טמא מדאורייתא, כדתנן **בטהרות** (פ"ו מ"א).

(יג) **רש"י ד"ה דם תבוסה**, לרבי יהודה הואיל וספק הוא ספק אם נעקר כולו מחיים ספק אם נעקר מקצת לאחר מיתה וכו'. הקשה **הרש"י**, **דרש"י לקמיה ד"ה הרוג**, כתב, דאף על גב דמספקא לן דלמא יצא רובו מחיים גורינן ביה, ומדלא כתב שם רבותא טפי דאף דמספקא לן דלמא יצא **כולו** מחיים גזרו ביה, משמע דבכהאי גונא דמספקא לן דלמא יצא כולו מחיים לא גזרו, ואף רבי יהודה לא פליג בזה, והיכי קאמר הכא דבהאי ספק גזר רבי יהודה. עוד הקשה, דבסוף **ד"ה הרוג** כתב, דאי הוה פשיטא לן דרובו מחיים לא גזרו ביה, ואם כן היכי קאמר הכא

דליכא עליו משקין לפיכך אין לה כלל לערות מים לפסח.
(כה) רש"י ד"ה מערה, מכלי על כלי לחוץ בו את בשר הפסח. אמנם **הרמב"ם בפירושו המשניות** (פ"י מ"ו) ביאר, דקאי על מים שלשים בהם עיסה למצה, וביאר **בחידושי החתם סופר**, דאותה מצה נעשית על טהרת הקודש לפי שרוצה לאכלה עם הפסח, ולהכי לא תגע במים, דאי תגע הוה הם שלישי והעיסה רביעי, וכיון דהחמירו דעל טהרת הקודש כקודש דמי, רביעי פוסלם.

(כו) מתני', וקוצה לה חלה ומקפת. פירש **רש"י ד"ה וקוצה**, דמניחה החלה בכלי ובד"ה ומקפת ביאר, דמקרת הכלי (שהחלה בתוכו) אצל העיסה. והקשה **בחידושי הרמב"ן**, מהא דתנן בחלה (פ"ב מ"ב) שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה, נוטל כדי חלה מעיסה (הטהורה) שלא הורמה חלתה, ונותנין פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף, (דפחות מכביצה אין מקבל טמאה, להכי אף דנגע בעיסה הטמא ובחלה אין נטמאת עיסת החלה ממנו). ומדמצריך לה מוכח דלא הוה מוקף עד שתגע עיסה בעיסה, דלרש"י דמוקף הוה בקירוב עיסת הטבל לכלי דעיסת חלה, רמאי בעי פחות מכביצה באמצע (הא יכולה עיסה הטמאה ליגע בכלי חלה, דאין אוכלין מטמאין כלי). והוכיח מהא דמוקף הוה דווקא בנוגעת ונושכת עיסה דטבל בעיסה חלה, ולרבי אליעזר דסבר לעיל (ח.) הסל מצרפן, מיירי מוקף בגוונא דהוה תרוייהו בחד כלי. וכתב **הערוך לנר**, דבמתניתין **דטבול יום** (פ"ד מ"ב), הובאה **לעיל** (ז.), משמע כרש"י, דקתני התם "ומניחתה בכפישה או בנחותא ומקפת וקוראה שם". משמע דאף דהחלה לחודה בכפישה קרי לה מוקפת. ותירץ, דהרמב"ן יפרש **כרמב"ם בפירושו המשניות** (שם) דמקפת היינו שנייח הכפישה ואנחותא בתוך הכלי שבו שאר העיסה דהוה כמו צירוף סל, וכתב **הערוך לנר** ליישב שיטת רש"י מקושית הרמב"ן, דיש לומר דהא דבעינן שתגע עיסת חלה בעיסת הטבל וינשכו זה בזה היינו דווקא בצירוף לחייב היכא דבכל חדא עיסה ליכא שיעור חלה, אבל הכא דאיכא בעיסת טבל שיעור חיוב, הוה מוקף אף דנוגע בכלי חלה.

(כז) גמ', סלקא דעתך אמינא נגזור דלמא אתי למנגע בה מאבראי. והא דלא גזרינן, היינו משום דמנחת החלה בכפישה או באנחותא שהם כלים שאין מקבלין טמאה, כדתנן בטבול יום (פ"ד מ"ב), הובאה **לעיל** (ז.), והקשה (שם) **הגר"א בגליון הש"ס**, אמאי לא תני להאי דינא במתניתין הכא, **והערוך לנר** (בסוגיין) כתב דסמכי אמתניתין דטבול יום, והקשה על **הרמב"ם** (פ"ח מטומאת אוכלין הי"ז) דכתב "וקוצה לה חלה ומפרישתה ומניחתה בכלים" ולא כתב כלים שאין מקבלים טמאה, ואין לומר דסבר דכפישה ואנחותא לאו דווקא והוא הדין שאר כלים, דבהדיא אמרינן **בגיטין** (סב.) דמניחה בהני כלים משום היכר, והיינו כדפירש **רש"י** (שם) **ד"ה בכלי**, דהוה היכר משום שאין רגילים להניח בהם עיסה. ואמאי השמיטו הרמב"ם, אמנם **הרמב"ם בפירושו המשניות** (טבול יום פ"ב מ"ב) כתב, דכפישה ואנחותא הוה כלי **מכלי תשמיש העיסה** דהיינו היפך מרש"י דגיטין, ולדידה קשה טובא הא בעינן היכירא.

(כח) רש"י ד"ה אינה צריכה, אבל לקדשים מודו בית הלל, דקיימא לן

לא חולין הנעשים על טהרת הקודש, ולהכי חזרו לומר דעל טהרת הקודש לאו כקודש, משום דבטלה דעת המתפיש בקודש, וכתב **המשנה אחרונה**, דאף דאמרינן **בטהרות** (פ"ב מ"ב) דהתפסה בתרומה מהניא וחשיב כתרומה ושני פוסל בתרומה, טבול יום שאני דקלישא טומאתיה, להכי אינו מטמא תרומה ועל טהרת תרומה.

(כ) מתני', שם. הקשה **התוס' יו"ט** (פ"י מ"ו), אמאי נקט כמגע טמא מת, ולא נקט כמגע נדה דנוגע בנדה נמי הוה ראשון, ואשה זו טמאה בטומאת לידה דמדמי לה קרא לנדה דכתיב **בויקרא** (יב, ב) "כימי נדת דוותה תטמא". ותירץ **החתם סופר**, דמשום בית שמאי נקט תנא קמא טמא מת, דלדידהו לא מצי למינקט טמאה כנדה, משום דנדה מטמאה אף באבן מסמא, וכתב, דלפי זה אתי נמי שפיר מה שכתב **הרמב"ם** (פ"ה ממשכב ומושב ה"ב) בשיטת תנא קמא "כמגע נדה", והיינו משום דאיהו לא הזכיר שיטת בית שמאי, ולא שייך ביה האי טעמא דמתניתין. ועיין **תפארת ישראל** (יכין אות כז).

(כא) מתני', שם. כתב **המשנה אחרונה**, דלקדשים דווקא אבל לתרומה לא, וכן כתב **הרמב"ם** (פ"ה ממשכב ה"ד). דכתב, דהוא הדין חולין הנעשים על טהרת תרומה מהניא התפסתם והוה כתרומה, ואפילו הכי אין נפסלים מיניה, אף דשאר שני פוסל תרומה, טבול יום שאני דקלישא טומאתיה.

(כב) רש"י ד"ה חזרו, בתוה"ד, הלכך אפילו נוגעת במים וכו'. (דביאר דקדשים בלחוד נטמאים ממנה). אמנם **הגר"א** (בשלהי מסכתין) ו**באליה רבה** (על המשנה פ"י מ"ו) כתב, דמים דבעינן להו לצורך קדשים הרי הם בכלל הגזירה ונטמאים ולכך אסורה טפי מרישא, דכיון דגזרינן השתא דתהווי ראשון, אסורה ליגע אפילו בכלי דיש עליו משקה טופח, משום דנטמאים המים מחמתה ומטמאים את הכלי והכלי מטמא את המים ומים את הפסח, דלקדשים היינו כל דבר שסופו לקדשים.

(כג) מתני', שם. כתב **התוס' יו"ט**, דאם כן משקה קודש שנגע בו טבול יום הוה שני (ומצי לפסול ולעשות שלישי), והקשה, דהא תנן **במעילה** (פ"ב מ"א) חטאת העוף הוכשרה להפסל בטבול יום, ומשמע וכן כתב ר"ע **מברטנורה**, דלא נטמאת, כלומר דלא פוסלת אחרים. וכן הקשו **התוס' בחולין** (פח.) **ד"ה משקה**, ותירצו, דתניא **במעילה** (ח.) אבא שאול אומר טבול יום תחילה לקודש, הלכך מצי נמי לטמא, והא דמעילה רבנן היא דפליגי וסברי דהוה שני, הלכך לא עביד אלא שלישי והוה פסול דלא מצי לטמא אחרים, והקשה על **הרמב"ם** דפסק להני תרי מתניתין, דבפ"ה **ממשכב ה"ד** כתב כמתניתין, דטבול יום הוה ראשון לקדשים, ובפ"י **מאבות הטומאות ה"ג** כתב, דטבול יום **פוסל** קדשים. ותירץ **הערוך לנר**, דשמא הרמב"ם תירץ סתירת המשניות, וחילק, דטבול יום דעלמא הוה שני, ולהכי באבות הטומאות דאיירי ביה כתב דפוסל ולא מטמא, והכא בטבול יום ארוך דווקא החמירו לעשותה כראשון (משום דמסיחה דעתה מלאכול בקדשים), ולהכי במשכב דאיירי בה כתב דהוויא ראשון.

(כד) מתני', בית שמאי אומרינן הרי הוא כטמא מת. פירש **בביאור הגר"א**, דסברי דהוויא אב הטומאה ומטמאה את הכלי בנגיעתה אף

יוסי דאמר דמקצת היום ככולו ודאי דלא תסתור דהא שמרה מקצת יום.

דף עב ע"א

(א) **מתני'**, ובית הלל אומרים פטורין מן הקרבן. פירש רש"י לעיל (עא:): ד"ה הרואה, דהיינו משום דראתה בסוף ימי הזוב ואין יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה. והקשה המשנה אחרונה (פ"ו מ"ח) מאי שנא מזבה גדולה שראתה יום ט' י"א דבעיא ספירת שבעה נקיים אף דאין יום י"ב שאחריו מצטרף עמו לזיבה, הכי נמי זבה קטנה דחייבת שימור מדאורייתא כדילפינן לקמן (עב.) מ"היה לה" דסופרת יום כנגד יום, מנא לן דכשאין יום שלאחריו מצטרף פטורה. ופירשו הר"ע מברטנורה והרמב"ם בפירוש המשניות (שם) דלא דמו כלל, דדווקא זבה קטנה אית בה האי דינא משום דלא מקריא "זבה קטנה" אלא משום דשייך שתראה עוד שני ימים ותהא על ידי ראייה זו זבה גדולה, אבל זבה גדולה למאי בעיא צירוף יום שלאחריו.

(ב) **מתני'**, ובית הלל אומרים הרי זה גרגרן. תניא לעיל (נד.) דרואה יום י"א אסורה לשמש יום י"ב, וקאמר רב ששת זאת אומרת גרגרן דתנן איסור הוי, כלומר גרגרן דקאמרי בית הלל היינו איסור דרבנן. אמנם רב אשי שם אמר דהתם שאני שראתה בעשירי, כלומר לעולם גרגרן לא הוי איסור אלא מעשה שאינו ראוי.

(ג) **מתני'**, ומגען ובעילתן תלוים. כתב המרומי שדה, דלהכי שביק התנא היסטון, משום דתנן במגילה (ח:): דזב גמור דספר שבעה נקיים וטבל ביום שביעי ושוב ראה בו ביום, סותר ומטמא למפרע משכב ובמושב, ומכל מקום היסטו אינו טמא למפרע, והיינו משום דהיסט הזב חידוש הוא, והוא הדין בזבה, כמו שכתב הרמב"ם (פ"ה ממשכב ומושב ה"ט). והרש"ש כתב דמשום הכי שביק התנא משכב ומושב דאיירי בהו ברישא ונקט מגען. נדאי תנא משכב ומושב לא מיקרי דהשמיט היסט דלא הוי ליה לאדכורי, אבל השתא דקתני מגען ולא תני היסטן מוכח ומשמע האי דינא.

(ד) **רש"י ד"ה גרגרן, בסוה"ד**, אבל לענין טומאה טהור. הקשה החכמת בצלאל, בשלמא בית שמאי דמטמאו מצד גזרה ולא חיישי שאותו דם היה קודם, אזלי בשיטת בית שמאי רבם דאמר לעיל (ב.) דרואה דיה שעתה ולא חיישו דראתה קודם, אבל בית הלל היכי מטהרי לה, הא הלל אמר (שם) דרואה חוששת מפקידה לפקידה, ונלכאורה כוונתו דמאי דרבנן חיישי במעת לעת איהו חייש למפרע, ואמרינן לעיל (ה: ו.) דלרבנן במעת לעת מטמא משכב ומושב ובלא גזרה נטמא דניחוש דלמא הוי הדם ביום י"א, ותו הקשה על הרמב"ם שהביא (פ"ה ממשכב ומושב ה"ג) האי דינא דמתניתין, ומאידך כתב (פ"ג ממשכב ומושב ה"ח) דמעת לעת מראיתיה טמא ומטמאה משכב ומושב. וכתב דחומר הקושיא מכריח דמתניתין איירא בשבדקה קודם ואחר תשמיש, ומשום הכי כשתמצא דם ודאי לא נוכל לתלות שהיה קודם.

(ה) **רש"י ד"ה תלוין**, שאם תראה מגען מגע זבה וחייבין בקרבן. וכן פסק הרמב"ם (פ"ו מאיסורי ביאה הי"ד) דאי תראה חייבין בקרבן. הקשה הערוך לנר, אמאי חייבין, הא מלקות פשיטא דליכא אף דהתרו

האונן ומחוסר כפורים צריכים טבילה לקודש. (ולא פטרי מטבילה אלא לתרומה וביאת מקדש) והקשו הרש"ש והערוך לנר, מנא ליה לחלק בין קדשים לביאת מקדש הא תרוייהו שוין דאם עשאן בטומאה חייב כרת במזיד וקרבן בשוגג. עוד הקשה הרש"ש, דאדרבה מצינו דהחמירו בביאת מקדש טפי מבתרומה, דתנן ביומא (ל.) אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אלא אם כן טבל, וכתבו רש"י (שם) ד"ה לעבודה ותוס' ד"ה אין, דלעבודה לאו דווקא הוא הדין בלא עבודה דאסור ליכנס בלא טבילה ובתרומה ליכא להאי חומרא, והערוך לנר הקשה, היכי קאמרי הכא בית הלל דלא בעיא טבילה הא ודאי בעיא כדאיתא התם. ותירץ, דנראה דרש"י דהשווה ביאת המקדש לתרומה, לא איירי בכניסה לעזרת ישראל דלא שכיחי בה נשי, כדאמרינן בקדושין (נב:): אשה בעזרה מנין, והתם אף טהור גמור בעי טבילה משום דמחנה שכינה הוא, אלא איירי בכניסה לעזרת נשים דשכיחי בה נשי, והתם לא בעי טהור טבילה דמחנה לוייה הוא, ודמאי לתרומה דאסורה לטבול יום, דתנן בכלים (פ"א מ"ח), עזרת נשים מקודשת הימנה שאין טבול יום נכנס לשם, וסברי בית שמאי דלתרוייהו בעיא טבילה, ובית הלל סברי דלא בעיא טבילה וילפי כניסת עזרת נשים בקל וחומר מתרומה, דתרומה אסורה מדאורייתא לטבול יום ולא בעיא טבילה, כל שכן עזרת נשים דאמרינן ביבמות (ו:): דלא נאסרה לטבול יום מדאורייתא אלא מתקנת יהושפט דלא בעיא יולדת טבילה. אמנם בחידושי הרמב"ן והר"ן כתבו, דלרש"י החמירו באכילת קדשים יותר מביאת מקדש, משמע דכל ביאת המקדש שרו בית הלל בלא טבילה, ולא דווקא ביאת עזרת נשים.

(ט) **בא"ד, שם**. כתב בחידושי הרמב"ן, דהא דכתב רש"י דמודו בית הלל בקדשים, היינו באכילת קדשים (ומשמע דדווקא בהו החמירו בית הלל ולא בנגיעתם), והא דכתב רש"י ד"ה צריכה דמצרכי בית שמאי טבילה בתרומה, היינו בנגיעת תרומה, וצריך לומר דהיינו לרבותא דבית שמאי, אבל ודאי פליגי בית הלל ופטרי מטבילה אף באכילת תרומה דאם לא כן מאי איכא לבית הלל בין תרומה לקדשים, הא תרוייהו בנגיעה לא בעו טבילה ובאכילה בעו.

(ל) **בא"ד**, דקיימא לן האונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקודש, הלכך לאחר שהביאה כפרתה טובלת לקדשים. (ומשמע דטבילה קודם כפרה לא מהניא). הקשה הרש"ש, מאי שנא מביאת מקדש דאף דאסירא למחוסר כיפורים, כתב רש"י בד"ה צריכה, דמהניא טבילה דליל שמונים אף דהויא קודם קרבן המובא ביום שמונים. וכתב, דדלמא אף בד"ה צריכה דאיירי בביאת מקדש רצה לומר דטובלת אחר שהביאה כפרתה. אמנם בחידושי הר"ן והרמב"ן בארו שיטת רש"י, דטובלת ליל שמונים ואינה ניתרת ליכנס למקדש עד שתביא כפרתה ביום שמונים, והקשה הערוך לנר, אם אינה נתרת עד שתביא כפרתה, אמאי טובלת בליל שמונים טבול אחר הבאת כפרתה.

(לא) **תוס' ד"ה הרואה, בתוה"ד**, והשתא קשה דאם כן מתניתין דלא כרבי יוסי. הקשה הר"ש מדעסוי, הא בלאו הכי נמי לא אתיא מתניתין כרבי יוסי, דהא קתני סיפא "ומודים ברואה תוך י"א יום וטבלה יום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגען ובעילתן תלוין", ולרבי

זבים (פ"א) פירש הנפקא מינה כברייתא דלקמן. **ט** בא"ד, כתב הרש"ש, דלהכי לא נקט תרומה, משום דתרומה נפסלת בלאו ראייה משום דטבול יום הוא, וכתב דמכל מקום הוי נפקא מינה אי נעשית התרומה ראשון, או אם נגע בה אחר שהעריב שמשו, דאם יראה שנית בלילה או למחר ביום יצטרף לזיבה, דזב מטמא בראיות ובימים, ועוד נפקא מינה למשכב ומושב.

דף עב ע"ב

י תוס' ד"ה מאי שנא, בתוה"ד ותימה דהיינו האי דפריך בתר הכי מאי שנא בועל וכו'. כתב המהר"ם, דלגירסא דידן לא קשיא מידי דתרי קושיות נינהו, ועל כרחך צריך לומר דתוס' לא גרסי "מאי שנא משכב ומושב דמטמאי ליה", [ונראה מהערוך לנר דהכי ביאור דבריו, דקושיא קמייתא מקשינן אמאי אידי מטמאי משכב ומושב ואיהו לא, וקושיא בתרייתא לאו במשכב ומושב איירי, אלא בטומאת בועל גופיה אמאי אינו טמא]. אמנם הערוך לנר כתב, דאף לגירסתנו קשה קושית תוס', משום דליכא למימר דקושיא בתרייתא בבעל גופיה איירי, משום דברייתא לא איירא עליה גופיה, הלכך לא קשה מידי דדלמא מטמא, אלא ודאי קאי אהא דתניא דמשכבו ומגעו תלויין, ועלה מקשי אמאי אינה מטמאה בועלה שיטמא משכב ומושב דהיינו כקושיא קמייתא.

יא בא"ד, אבל זב אפילו יראה לא יסתור. ואיירי תוס' בשיטת בית שמאי דאמרי תולין משכבות ומושבות. הקשה הערוך לנר, היכי קאמר דזב אינו סותר, הא בהדיא אמרי בית שמאי דאחר ראייה אחת משכבו ומושב תלויין, כלומר, דאי יראה ראייה שניה יטמאו למפרע. והביא דהמהרש"א כתב, דכן משמע מרש"י דאם יראה ראייה שניה מצטרף לראשונה להיות זב גמור. וכתב, שלא ידע למה ייחס זאת לרש"י הרי אי אפשר לפרש בענין אחר מאי דאמרינן דתולין. אמנם החזון איש (זבין סימן א סק"א) ביאר, דלתוס' הא דאמרי דתלויין היינו מדרבנן, אבל מדאורייתא מודו דלא מטמא למפרע, ועיין בחכמת בצלאל דביאר דברי המהרש"א באופן אחר, ודבריו צריכים ביאור.

יב גמ', אלא בית הלל היא דתניא אמר להם רבי יהודה לבית הלל וכו'. הקשה החכמת בצלאל (לעיל אמתניתין בעמוד א'), אמאי סתמו הרמב"ם בפירוש המשניות, ר"ע מברטנורא והתוס' יו"ט, בסיפא דמתניתין ולא פרשו דבית הלל היא ולא בית שמאי, הא בכל דוכתא דאיכא מילתא כי האי דרכם לפרושי. עוד הקשה (בסוגיין), היכי פליגי רב כהנא ואבבי ארב הונא וקאמרי דבית שמאי לא מטמאי בודאי, הא בהדיא תניא דדברי בית הלל היא. ותירץ, דרב כהנא ואבבי סברי דלעולם מודו בית שמאי לבית הלל ודברי הכל היא, ורבי יהודה דקחזי לבית הלל הקשה להו, ולא משום דבית שמאי פליגי בה, ובשיטתייהו אזלי המפרשים דמשמע מינייהו דדברי הכל היא.

יג גמ', אמר להם רבי יהודה לבית הלל וכו'. הקשה הערוך לנר איך אפשר שר' יהודה אמר ל"בית הלל", הרי "בית הלל" לא נקראו רק תלמידי הלל ממש, והבאים אחריהם נקראו "תלמידי בית הלל" כדאמרינן על ר' טרפון שהיה "מתלמידי בית שמאי", וכן איתא בחגיגה (כג). שהשיב ר' יהושע לאחד מתלמידי בית שמאי, שהרי רבן יוחנן בן

ביה משום דהוי התראת ספק, ואם כן מנא לן דאית בה כרת דלמא לא כתיב כרת אלא בבא על נדה וזבה ודאית, אבל הכא דספק זבה היא לית ביה כרת. והביא דהרמב"ם בפירוש המשניות (פ"י מ"ה) כתב, דאם בעלה יום השימור אחר הטבילה הרי שניהם חייבים אשם תלוי. ולא מסתבר דיביא אשם תלוי קודם שעבר היום, דהא אינו יכול לסמוך עליו משום דהוי טמא על ידי בעילתו בטומאת בעל קרי, ותו דכיון דלא אתי אלא להגן הכא אין צריך דהרי תיכף בסוף היום יתברר לו אי הוי איסור או לא, אלא נראה דאיירי ביום שאחריו דאף דלבסוף ראתה ליכא חטאת מטעמא דביאר, להכי מייתי אשם תלוי. [אמנם דבריו צריכים ביאור דבידוע בברור שחטא, ליכא לדינא דאשם תלוי דאינו מכפר אלא תולה עד שיוודע לו שחטא. (ש.מ.).]. שוב כתב, דמסתמת הרמב"ם בהלכותיו משמע דחייב חטאת ולא אשם תלוי, ואכתי צריך עיון. ועיין בחכמת בצלאל שכתב דדברי הרמב"ם בפירוש המשניות טעות סופר הם, והכי גרסינן, "ואם ראתה בין השמשות אחר הבעילה הרי שניהם חייבים אשם תלוי".

ו גמ', ושוין בטובלת לילה לזבה שאינה טבילה ושוין ברואה תוך י"א יום וכו'. עיין רש"י ד"ה תנו רבנן וד"ה ושוין. דביאר דכולה בובה קטנה איירי וסיפא פירושא דרישא היא. והקשה הרש"ש, אמאי לא פירש כפשטיה דברייתא, דרישא (דקרי לה זבה) איירי בובה גדולה שראתה ג' ראיות וספרה ששה נקיים ובלילה אור לשביעי טבילה, קמשמע לן דשימור דלילה לא שמיה שימור, וסיפא (דקרי לה רואה) איירי בובה קטנה דלא ראתה אלא חדא ראייה. וכתב, דשמא שינוי הלשון דחקו דברישא תני בקיצור אינה טבילה ובסיפא האריך דמטמא משכב ומושב וכו'. והערוך לנר כתב דידוע שלא פסק הרמב"ם אלא דין שנוכר בברייתא או בגמ', וכיון דכתב (פ"ו מאיסורי ביאה הי"ב) זבה קטנה שטבלה בלילה וכו' או זבה גדולה שטבלה בליל ז' וכו', מוכרח דהכי פירש סוגיין דרישא בובה גדולה וסיפא בובה קטנה, והא דהקדים דין זבה קטנה, משום דנתפרש דינה בסיפא דמתניתין דקתני ומודים ברואה בתוך י"א יום, וזבה גדולה דאיירי בה ברייתא כתב אחריה.

ז רש"י ד"ה ראיית נדה, בתוה"ד, וטומאת מעת לעת הוא דאיכא עליה וכו' אינה מטמאה את בועלה. ביאר החכמת בצלאל, דהכי קאמר, אף אי תימצעי לומר דאינהו סברי כרבנן דטמאה למפרע מעת לעת, ופליגי בית שמאי על שמאי רבם דקאמר לעיל (ב). דדיה שעתה, אכתי לא אתי שפיר, משום דקתני מטמאין משכב ומושב בלשון רבים, דמשמע דאף הבעל מטמא, והאי מעת לעת אינו מטמא לבעל למשכב ומושב, אלא מוכרח דמשום גזרה אטו ראתה תוך י"א מטמאי ליה. אמנם החתם סופר ביאר, דרש"י אמר דהכא סברי בית שמאי ואף שמאי דאיכא טומאת מעת לעת, משום דאיתא לעיל (ג): דלא עשה שמאי סייג לדבריו לטמאות מעת לעת, משום דחייש לביטול פריה ורביה, ולהכי הכא דבלאו הכי לאו זמן תשמיש הוא כדאמר בית הלל "הרי זה גרגרן" מודו בית שמאי דמטמאין מעת לעת.

ח רש"י ד"ה כשומרת, בתוה"ד, ונגע במעשר וכו'. הקשה הערוך לנר, אמאי נייד מהני נפקותא דמפרשי בברייתא דלקמן (עמוד ב) לענין הסיט את הטפה ולענין טומאת משכבות ומושבות, וכתב דאמנם הר"ש

בקרנן, וסתמא קתני בתוך י"א יום, משמע דכולל אף ראית עשירי דחייבים בקרנן, והיכי קאמר ריש לקיש דפטורים. והביא החכמת בצלאל, **דהרמב"ן לעיל** (נד). כתב בשם **יש מפרשים**, דלא אמר ריש לקיש עשירי לא בעי שימור אלא לרבי אלעזר בן עזריה דסבר הלכתא נינהו, אבל לרבי עקיבא דקאמר קראי נינהו מודה ריש לקיש דעשירי בעי שימור, ודוקא י"א שאין שימור שלו בימי זיבה לא בעי שימור. וכתב עלייהו שאין דבריהם מחוורין, וכתב החכמת בצלאל, דמסתברא דפירשו כן משום דקשיא להו ממתניתין אריש לקיש. ולדידהו יש לומר, דמתניתין רבי עקיבא היא ואלביה לא פליגי, להכי שפיר תני דתוך י"א לבית הלל חייבים קרנן והיינו אף ראתה בעשירי, וריש לקיש ורבי יוחנן לא פליגי אלא אליבא דרבי אלעזר בן עזריה, אמנם הרמב"ן כתב דלא מחוור, וביאר החכמת בצלאל, דהיינו משום קושית **תוס'** **ד"ה רבי יוחנן** ותירוצם דבסברא פליגי, להכי מסתבר דפליגי אף לרבי עקיבא, ונצטרך לדחוק דתוך י"א דסיפא היינו לבר מעשירי.

(יו **גמ'**, **ורביעית יין לנוזיר**. כתב בהגהות מהר"צ חיות, דטעות סופר היא, וצריך לומר רביעית שמן לנוזיר דהיינו לקרבנותיו, דהא אמרינן **בברכות** (מא): דרביעית יין לנוזיר בכלל שאר שיעורין דהלכה למשה מסיני הם, ואמאי בעינן הכא הלכה לעצמה אלא ודאי אשמך דקרבנותיו איירי, עוד הוכיח **המראה בהן מתוס' ד"ה אלא**, דכתבו דלא מצאנו דפליגי בהאי רביעית רבי אלעזר ורבי עקיבא, ואי ברביעית יין דנוזיר איירי הא בהדיא פליגי רבי עקיבא **בנוזיר** (לד: לח). אשיעורא דרביעית וקאמר דסגי בכזית, אלא על כרחך דגרסינן רביעית שמן ושפיר אמרי **תוס'** דלא אשכחן דפליגי בהא.

(יח **רש"י ד"ה בשמן**, בתוה"ד, וכתביב **תלפת** בשמן וכו' תלמוד לומר בשמן בשמן וכו'. כתב **הר"ש מודסוי**, דהכי גרסינן, אילו לא נאמר בשמן היית אומר ככל המנחות ללוג, ופירש **רש"י** (שם) **ד"ה הרי**, דלא אשכחן חלות ורקיקין באין בלא שמן, הלכך בלא קראי ידעינן דמביא לוג. ובסיפא דברייתא קאמר דבשמן השלישי הוצרך דיכול יהא חצי לוג מתחלק בשוה לג' מיני חלות רקיקין ורובוכין, כשהוא אומר בשמן ברבוכה ריבה שמן לרובוכה, הא כיצד מביא חצי לוג וחוצהו חציו לחלות ורקיקין וחציו לרובוכה.

(יט **רש"י ד"ה מאי הלכה**, דמשמע איום י"א קאמר רבי אלעזר בן עזריה דהוי הלכה למשה מסיני. עיין **תוס' ד"ה רבי יוחנן** דפליגי, וכתבו דרבי אלעזר לא איירי אלא בהא דאיכא י"א יום ורבי יוחנן וריש לקיש בסברא פליגי אי אמרינן כיון דלמחר י"א הוי ימי נדה לא הוי שימור לעשירי או לא. ובדעת **רש"י** פירש **הערוך לנר**, דלא ניחא ליה בתירוץ **תוס'**, דאם כן מאי שייכא פלוגתייהו לרבי אלעזר, להכי פירש דרבי אלעזר איירי ביום י"א, וכתב דלרש"י לא איירי רבי אלעזר כלל בהא דאיכא י"א יום בין נדה לנדה אלא בדין יום י"א, והכי דייק מדלא קאמר י"א יום בין נדה לנדה" כדאמר "רביעית לנוזיר וחציו לוג לתודה", ומדשני לישניה וקאמר שבין נדה לנדה, משמע דהא דאיכא י"א יום ידעינן כבר והכא אתי לאשמועינן **דין יום הי"א**, וכן כתב **בתוס' הרא"ש**. [אמנם **ברש"י ד"ה שבין** משמע, דאיירי נמי בהא דאיכא י"א יום בין נדה לנדה. (י.א.)]. **והמרומי שדה** כתב דלרש"י

זכאי שהיה מתלמידי הלל, לא ראה את ר' יהודה, כמוכח ממה שכתב **רש"י בראש השנה** (ל:). וכתב שראה גמרות שהגיהו בית שמאי במקום רבי יהודה, וכתב דלפי זה צריך גם להגיה "אמרו" במקום "אמר".

(יד **גמ'**, **איתמר עשירי רבי יוחנן אמר עשירי כתשעי מה תשעי בעי שימור אף עשירי בעי שימור**. הקשה **החתם סופר**, היכי מדמה עשירי לתשעי אדרבה איפכא מסתברא דדמי לאחד עשר, דהא טעמא דאחד עשר לא בעי שימור, משום דלא שייך שתצטרף ראייה זו לזיבה גדולה, הכי נמי עשירי, דלא שייך שתצטרף לזיבה גדולה, מסתברא דלא בעי שימור. ותירץ, דלשיטת **רבי סעדיה גאון** (הבאה **בתוס' לעיל** (נד). **ד"ה וארבעה**) ודאי לאו היינו טעמא דראיית י"א לא בעי שימור, דלהאי טעמא נמצא דדין שימור הוא לשמור על יום דראייתו מציא לאיצטרופי לזבה גדולה, ולרבינו סעדיה גאון דג' ימים מפורזין מצטרפי לזבה גדולה, נמצא דכל הי"א ימים בעו שימור, וזו לא שמענו, אלא על כרחך דלדידיה ליכא טעמא בהא דראיית י"א לא בעיא שימור, אלא גזרת הכתוב הוא להקל בי"א דלא בעי שימור ומנלן לחדש בעשירי הכי. עוד הקשה, אמאי האריך והשווה עשירי לתשעי טפי הוי ליה למימר עשירי בעי שימור. ותירץ, דמסתברא איכא למימר דנילף מי"ב מה י"ב דלא בעי שימור אינו עושה שימור לי"א, הכא נמי י"א דלא בעי שימור לא יעשה שימור לעשירי [וכעין סברא זו איכא **לקמן** (עג.)]. נמצא על כרחך דעשירי לא בעי שימור, להכי קאמר רבי יוחנן דעשירי כתשעי, כלומר דלהאי סברא בתשעי נמי לא בעי שימור ואם כן ראשון נמי לא בעי שימור, אלא על כרחך ליתא להאי סברא.

(טו **גמ'**, **איתמר עשירי רבי יוחנן אמר וכו' בעי שימור ריש לקיש אמר וכו' לא בעי שימור**. כתבו **תוס' לעיל** (נד). **ד"ה תשמש**, דלרבי יוחנן ראתה בעשירי בעיא שימור בי"א מדאורייתא, וריש לקיש לא מצריך שימור מדאורייתא, אבל מודה דמדרבנן אסורים לשמש, ואי ראתה בעשירי וי"א, לרב ששת מודה רבי יוחנן לריש לקיש דלא בעיא לשמור יום י"ב מדאורייתא אלא אסורים מדרבנן והוי גרגון, ורב אשי פליגי וקסבר דאף בשימור די"ב פליגי, דלרבי יוחנן דאורייתא הוא ולריש לקיש דרבנן. והקשה **הרד"ל**, אמאי בראתה בי"א בעיא י"ב לשמירה הא מקצת היום ככולו וכיון דלא ראתה במקצת י"א נמצא דהוי שימור לי". ותירץ, דאין הכי נמי דמקצת י"א הוי שימור לראיית עשירי, אמנם כיון דאחר כך ראתה סתרה למפרע שמירת האי יומא, כדפירש **רש"י לעיל** (סז). **ד"ה לידי ספק** בזבה גדולה דשמרה ז' נקיים ובסוף יום ז' ראתה.

(טז **גמ'**, **איתמר עשירי וכו' ריש לקיש אמר וכו' לא בעי שימור**. הקשה **הרד"ל**, אם כן אמאי תנן ברישא דבית הלל פוטרין מן הקרבן בראיית י"א ושמשה בי"ב, הא הוי ליה למיתני רבותא טפי דרואה בי"א ושמשה בי"א פטורים. ותירץ, דאין הכי נמי אלא לרבותא דבית שמאי נקטיה דאף רואה בי"א מחמרי רבנן דמטמאים משכבות ומושבות. אמנם **הערוך לנר** הקשה, דמקשינן **בביצה** (ב): ונפלוג בתרוייהו, והכא נמי הוי להו לאפלוגי ברואה בעשירי או בי"א. עוד הקשה **החכמת בצלאל**, דבסיפא תנן ומודים (בית הלל) ברואה בתוך י"א יום וכו' וחייבים

שניים ולא שבעה, והחכמת בצלאל, ביאר דמשום הכי לא ילפי התורת כהנים הרי"ף ורא"ש מאיש דתספור שבעה לשנים. משום דחומרא דאתי לידי קולא הוא, דאיכא גוונא דללא קל וחומר הויא זבה ובעיא שבעה נקיים, ומקל וחומר נפיק דהויא נדה וסגי לה בהשלמה, כגון ראתה תשיעי ועשירי או עשירי וי"א דהוי ראית ב' ימים, ואחר ו' ימים תראה שוב, סתרה שבעה נקיים ותספור שוב, ואי תראה אחריהם ג' ימים הויא נדה וסגי לה בהשלמת ד' ימים, וללא הקל וחומר ראיה דאחר ו' ימים הויא נדה, וראיה שאחריה הויא זבה ובעיא שבעה נקיים.

ה) גמ', לרבי עקיבא קראי לרבי אלעזר בן עזריה הלכתא. ביאר הרד"ל, הא דתלי לה ברבי עקיבא טפי מתנא אחרינא, משום דאמרינן בסנהדרין (פו.) וכולהו אליבא דרבי עקיבא, וכתב דהכי נמי איתא במועד קטן (ד.). דאמרינן התם לרבי עקיבא קראי לרבי ישמעאל הלכתא, וביאר דגובריה דרבי עקיבא דהוי דריש כתרי אותיות הוא דגרמא דמצי למילף מקראי הני הלכתא. נוכונתו דיש הלכות שנמסרו למשה מסיני והוא מסרה לתלמידיו ותלמידיו לתלמידיהם, אבל יש הלכות שרק מי שהיה בדרגת רבי עקיבא זכה לדרוש הדברים מהמקראות, במתנת ה' כמו שנמסרו למשה מסיני, וכבר ביארנו הדברים במקום אחר.

ו) גמ', אמר ליה עלך אמר קרא על נדתה סמוך לנדתה. (ולגרסת מהרש"א ברש"י גרסינן "אמר קרא בלא עת נדתה סמוך לנדתה") הקשה החכמת בצלאל, היכי בעי למילף מהכא דראית לילה הויא ראיה דזבה, הא לעיל דרשינן ליה בברייתא לראיה דיום הסמוך לנדתה. ותירץ, דההיא דרשא אינה אלא מעיקרא, דהא למסקנא ילפינן דאפילו ראתה יום אחד אחר ימי נדות וכן מופלג לימים הרבה הויא זבה, ועל כרחק האי קרא אתי לראית לילה, והיינו דקאמר ליה "עליך אמר קרא", כלומר מדברין מוכרח למאי דילפת דראתה יום אחד אחר נדות או מופלג ימים הרבה על כרחק קרא לראית לילה. והערוך לנר הוסיף, דהשתא אתי שפיר אמאי כתיב "בלא עת נדתה" דמשמע מופלג ואחר כך "על נדתה" דמשמע סמוך, ולכאורה איפכא הוי ליה למיכתב כסדר הימים, ולהקדים על נדתה דסמוך לוסתה, ואחרי "בלא עת" דהוי מופלג, ולמאי דרשינן השתא אתי שפיר, דעל נדתה אכולהו ימים קאי דאף ראיה דלילה הויא זבה.

ז) תוס' ד"ה אין לי, אגב ריהטא נקט שניים דשנים היינו יום שני לימי זיבה דהיינו מופלג יום אחד. אמנם הערוך לנר פליג וכתב דסברת אגב ריהטא שייכא טפי (אסוף דבריו דהיינו) אעשרה, למימר דלאו דווקא הוא.

ח) תוס' ד"ה הוא, בסוה"ד, וצ"ע דאיכא מקומות דאיכא תרי קראי וכו' ויש מקומות דנפקא מחד קרא. וביאר הערוך לנר, דהא דקאמר דבעי תרי קראי, היינו הא דילפינן דזבה מטמאה בועלה כנדה ולא יליף לה מנדה בסברא, ותירץ, דאמרינן לעיל (לב:): דזיבה קילא מנדה דרואה יום אחד בזיבה שומרת יום כנגדו ובנדה טמאה שבעה ימים, כלומר דזבה קטנה קילא מנדה, אמנם פשיטא דזבה גדולה חמירא מנדה, דרואה ג' ימים בזבה בעיא שבעה נקיים ובנדה משלמת ד' וטובלת,

בתרווייהו איירי רבי אלעזר, בהא דאיכא י"א יום ובדינא דיום הי"א. כ) תוס' ד"ה רבי יוחנן, בתוה"ד, ואי איהו איירי בהלכתא אחד עשר לישני קרא למנין הימים שהיא זבה והלכתא לשימור אחד עשר. ותירץ התוס' הרא"ש, דהאי קשיא דווקא אי נימא דמקשינן דמתוך קראי נילף הלכתא, אמנם איפכא מסתברא דמקשי מתוך הלכתא שמעינן קראי ולמאי בעו הני קראי ולעולם הלכתא בדינא דיום י"א איירי, אבל מיניה גופיה משמע דליכא אלא י"א יום בין נדה לנדה דאם לא כן אמאי איהו לא בעי שימור, להכי מקשינן דאי איכא האי הלכתא לא בעינן קרא.

דף עג ע"א

א) גמ', בלא עת נדתה על נדתה סמוך לנדתה. כתב המהרש"א, דרש"י על התורה (ויקרא פט"ו פכ"ה) לא גריס "על נדתה" אלא יליף מ"בלא עת נדתה" סמוך לנדתה, דמשמע אחר שעברו ימי הנדה דהיינו סמוך לוסתה, ו"מעל נדתה" יליף לקמן לרבויה ראתה ביום י"א דהויא זבה (דלא כגרסתנו דיליף ליה מבלא עת נדתה), וכן משמע מרש"י ד"ה בלא עת. והקשה הקרבן אהרן, היכי מצי למילף מ"על נדתה" לרבויה יום י"א דהוא מופלג מן הנדה. הא תמיד אמרינן דעל בסמוך כמו "ועליו מטה מנשה". ותירץ הערוך לנר, דלרש"י נמי הוי על בסמוך, דיום י"א דזיבה סמוך ליום י"ב דהוי יום דנדה. אמנם אכתי הקשה החכמת בצלאל, מרש"י ד"ה תלמוד לומר בלא עת נדתה, דפירש ואפילו מופלג, הרי כתב איפכא מגרסת המהרש"א דבלא עת משמע תיכף אחר ימי הנדה, וכן כתב רש"י ד"ה יכול. להכי כתב, דהא דמיייתי קרא ד"בלא עת נדתה" היינו רק רישיה דקרא ולעולם יליף מ"על נדתה", ורש"י ד"ה בלא עת נדתה מציין תחילת דברי הגמ' וכוונתו אעל נדתה ודלמא צריך לגרוס בלשונו תיבות "וכו".

ב) גמ', טמאה מלמד שמטמאה בועלה כנדה. כתב הרמב"ם (פ"ג ממשכב ומושב ה"ג), "אחד הבא על הנדה או על שומרת יום או על היולדת (זכר או נקבה) וכו' מטמא משום בועל נדה". וביאר המלבי"ם (תורת כהנים מצורע קצ), דבועל כולם טמא שבעת ימים, ואינו טמא בטומאתה דנימא בשומרת יום דטמא יום אחד. אמנם הראב"ד (תורת כהנים שם) כתב, דבועל שומרת יום טמא יום אחד כמותה.

ג) גמ', ומנין שהוא עושה משכב ומושב. כתב הערוך לנר, דטעות סופר היא, דהא אמרינן לעיל (לב:): דבועל נדה אינו עושה משכב ומושב כנדה אלא כעליונו (היינו כבגד) של זב, דאין מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין, והתם דריש לה מדכתיב "ותהי נדתה עליו" ולמאי בעי מהדר למכתב "כל המשכב אשר ישכב עליו יטמא" על כרחק לנתקו מטומאה חמורה (דנדה) לטומאה קלה שאינו מטמא אוכלין ומשקין. וצריך לגרוס ומנין שהיא עושה משכב ומושב, וכן ברש"י ד"ה תלמוד לומר בקרא צריך לגרוס "אשר תשכב".

ד) גמ', יכול תספור שבעה לשניים וכו'. איתא בתורת כהנים (מצורע) והכי גריס הרי"ף (פ"ב דשבועות) והרא"ש בפירקין (סימן ד) "יכול תספור שניים לשניים", וכתב הקרבן אהרן, דמסתבר כגירסא דידן, דכיון דהקל וחומר נלמד מאיש ואיהו סופר שבעה לשנים אמאי נילף

אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל כל צדיק וכו'. וביארו הרמב"ם בפיה"מ והר"ש (שם) שאחר שהשלים דיני התורה מספר בגמול ושכר הלומדה והמקיימה, הכי נמי בסיומא דתלמודא מספר בגמול הלומדה דמובטח לו שהוא בן עולם הבא. והמהרש"א (בחידושי אגדות) ביאר, דבמגילה (כח:): אמר רבי זירא, בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל וישבות עליו שבעה נקיים והדר תני להאי תנא דבי אליהו, דאתי למימר כיון דבלאו הכי מחמירות על עצמן מה לי לשנות כל דיני נדה וזיבה, להכי קאמר דהשונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא להכי מייתי לה התם, והכא נמי בסיפא דדיני נדה וזיבות. ועיין באות הבאה.

(יא) תוס' ד"ה תנא דבי אליהו, אית ספרים דלא גרסינן ליה, מיהו בפירוש רש"י איתא ור"ת הגיהו בספרו, וכן נראה דאידי דאיירי לעיל בהלכתא מייתי לה לסיים בדבר טוב וכו'. ולכאורה קשה, דהגמ' איירא לענין הלכה למשה מסיני, ומה השייכות לדרשא דתנא דבי אליהו שלכאורה דיבר לענין הלכות סתמא, וכנראה שהוא טעם הספרים דלא גרסי לה, ועל כן נדחקו התוס' לבאר דאייתו לה לסיים בדבר טוב. ועיין במהרש"א מה שנדחק בדבריהם ומה שביאר. ובערוך לנר כתב, דנראה לו דגם רש"י נתכוון לכך במה שכתב משנה ובריינתא הלכה למשה מסיני, שהם הדברים שהובאו בסוגיא זו. אמנם בתוס' הרא"ש כתב לבאר גם בכוונת רש"י דדברי תנא דבי אליהו איירי בהלכה למשה מסיני, אמנם עדיין גם הוא כתב דגרסינן לה בגמ' לסיים בדבר טוב. וצריך עיון. ועיין מה שכתבנו לעיל אות ה' בשם הרד"ל.

ואתני שפיר דהכא דלא ילפי מסברא ובעי קרא לזבה בזבה קטנה איירי דקילא מנדה להכי להחמיר עלה בעי קרא, אבל להקל עליה לא בעינן קרא דמסברא קילא מנדה, וזבה גדולה חמירא מנדה להכי להחמיר עלה לא בעי קרא ולהקל בעי קרא. וכן יש לומר בילפותא מזבה לנדה דתלי אי מזבה קטנה יליף או מזבה גדולה. [אמנם צריך ביאור, דלעיל (לב:): איירי בזבה גדולה, ועלה קאמר דקילא מנדה משום דזבה קטנה קילא מנדה, מוכח דלא מפלגינן כדבריו בין זבה גדולה לקטנה, אלא דיינינן לכולה פרשת זיבה כחדא. (ש.מ.)].

(ט) גמ', תנא דבי אליהו וכו'. כתב הבאר שבע (סימן עד), דתנא דבי אליהו אינו אליהו הנביא כמו שחשבו רבים מן התלמידים אלא תנא דשמו אליהו. והביא, דכן כתב הרמב"ם בהקדמת סדר זרעים. אמנם בנימוקי הגרי"ב הביא, דתוס' שבת (יג:): ד"ה בימי כתבו, לפי שידע אליהו שכך היה מעשה (בההוא תלמיד ששנה וקרא ושימש תלמידי חכמים ומת בחצי ימיו ואמר עליה ולאשתו דהוי משום שנגע בה בימי לבונה), משמע דאליהו הנביא הוא שידוע. ועוד, מדמייתי התם מסדר אליהו (דודאי אליהו הנביא כתבו) ראייה להתם, משמע דהתם נמי אליהו הנביא הוא.

(י) גמ', כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. עיין רש"י ד"ה הלכות ותוס' ד"ה תנא. והרד"ל כתב, דהלכות היינו משניות, ומשום דנדה סיפא דגמ' היא ומכאן ואילך ליכא אלא משניות, סלקא אדעתין שלא יעסקו התלמידים במסכתות המשניות דטהרות דלית בהו גמ', להכי קאמר כל השונה הלכות לחבובי עלייהו לימוד משניות. והערוך לנר ביאר דדמי לסיומא דמשניות דקתני בעוקצין (פ"ג מ"ב)

הדרך עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נדה ותלמוד בבלי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה שלאבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת הסדר ח"ב פט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>

בשורה טובה לעמלי תורה

הופיע ויצא לאור לרגל התחלת המחזור הי"ג בסדר הדר היום

'ספר עמק הפשט'

על מסכת ברכות.

הספר יו"ל ע"י כולל הדר היום קרית ספר המוציא לאור את עלון זה הידוע בשם 'מראי מקומות לעיון בדר היום' היוצאים לאור מידי שבוע ומופצים ברחבי תבל. ובספר זה נקבצו ובאו כל המראי מקומות שהובאו בזמנו בעלונים אלו על מסכת ברכות.

ומונח לפני הלומדים חיבור מיוחד המלקט ומביא בצורה ברורה ותמציתית את דברי הראשונים והאחרונים בעומק הפשט, מבארם ומוסיף נקודות לעיון, במסכת ברכות על כל דף ודר מרישא ועד גמירא ללא חיסור כלל.

ניתן להשיג את הספר בחנויות הספרים ובטל, 052.7113060.

